

- (3) Ulf Anderfelt: International Patent-Legislation and Developing Countries. Haag, Martinus Nijhoff, 1971. (Bibliografi p. 280-288).
- (4) Constantinos V. Vaitzos: Virkningerne af patentsystemet i udviklingslandene (oversat fra spansk i Trimestre Económico, Mexico 1972, af civ.ing. Sven Riskær), i: Tidsskrift for politisk økonomi, 1974:4, s. 61-113. (Også udgivet som pjéce).
- (5) D.J. Coward: Recent Developments in Industrial Property in English-Speaking Africa, i: Industrial Property, October 1978, p. 244-247.
- (6) Paul Harrison: Technology transfer - hard sell for software (om UNCTAD's 3. session 1972), i: The New Scientist, 2. november 1978, p. 352-354.
- (7) A.H. Laird: Industrial Property in the Third World. Paper read at The Chartered Institute of Patent Agents, London, 20th February 1980, 12 pp.
- (8) A. Jayagovind: The international patent system and the developing countries, i: Indian Journal of International Law, vol. 20, 1980, p. 47-62; med bibliografi, ibid. p. 157-161 (S.K. Saxena, compiler).
- (9) Guillermo Cabanellas: Regulation of transfer of technology in development countries and anti-trust rules, i: European Intellectual Property Rights (EIPR), 1982:12, p. 341-348.
- (10) D.M. Mills: Les premières années de l'ESARIPO, i: La Propriété industrielle, Mai 1984, p. 197-200; Les brevets et l'exploitation des techniques transférées dans les pays en développement (d'Afrique, notamment), i: ibid. 1985, p. 143-150.
- (11) Belayneh Seyoum: A New Patent System for English-Speaking Africa, i: IIC (International Review of Industrial Property and Copyright Law), vol. 16, 1985, p. 437-444.

FORFATTEROPLYSNINGER

Torkil Johnsen, civilingeniør, Gardes Allé 29, 2900 Hellerup.

Bra med bra lekmän

Av Hans Hjalmer

Elsa Sjöholms artikel i nr 35 reser många viktiga frågor om det svenska dömande systemet. Jag håller med om en hel del av hennes kritik, men långt ifrån allt. Visst skall vi ha lekmanndomare som institution.

Nämnden - ingen symbolmyt

Elsa Sjöholm är mest kritisk mot nämnden i brottmål. Där tycker jag lekmännen gör en bra insats. Verkligheten är visserligen komplicerad. Det är lagstiftningen också, men lagstiftningen är ju förankrad i verkligheten. Sunt förnuft finns i de flesta lagar. Sunt förnuft finns också hos de allra flesta människor. En del brottmål kan visserligen vara rättsligt komplicerade, men många är inte det. Om någon skadats eller ej är inte så svårt att utröna. Inte heller om skadan orsakats med avsikt eller av slarv av den misstänkte. Både juristdomaren och lekmannen har möjlighet att sätta sig in i både brottsoffret och den misstänktes situation. Båda kan fälla ett avgörande som stämmer med lagen och med sunt förnuft. Dömande är inte så svårt. Men lekmännen deltar också i mer komplicerade mål. I dessa mål är det juristdomarens uppgift att läsa lagen, dvs att ge lekmännen de *yttre* ramarna för vad som gäller om juridiken kring själva brottet och vad straffet kan bli. Låt sedan varje lekmanndomare döma fritt inom dessa ramar.

Jag håller med Elsa Sjöholm om att det kan ske förbättringar av *institutionen* lekmanndomare. De förbättringar som erfordras är,

1. Lekmännen skall ha samma ansvar som juristdomare för sitt domslut. Ämbetsansvaret bör återinföras.
2. Lekmännen borde oftare ha specialkunskaper, inte i juridik, men väl om de företeelser de skall döma i.
3. Ersättningen skall bli bättre.

Beträffande specialkunskaper anser jag exempelvis att en lekmanndomare i ett skattemål borde kunna lite bokföring och ekonomi. I mål där barn är inblandade som brottsoffer, tex vid incest, önskar jag att lekmännen begriper sig på barns reaktioner i olika åldrar. I mål med alkoholskadade gärningsmän önskar jag lekmän som känner till något om behandling av alkoholister. Det finns säkert fler exempel.

Alla advokater är inte specialister på alla typer av mål och de åtar sig inte heller mål där deras kunskaper/erfarenheter är otillräckliga. Varje enskild domare är inte heller specialist på alla typer av mål, därför önskar jag,

att juristdomarna i högre ursträckning än vad som sker idag, fördelar, efter kompetens, fallenhet och engagemang, de svårare målen mellan sig inom domstolarna,
att juristdomarna plockar lekmanndomare individuellt efter deras kompetens, fallenhet och engagemang.

Lite mer fantasi i domstolens sammansättning efterlyses! Idag finns det »färdiga« nämnder, vars sammansättning är likadan gång efter annan. Detta går väl an i enklare mål men är i övrigt alltför stereotyp.

I större domstolar finns det speciella avdelningar för bla narkotikabrott och för brott som begåtts av ungdomar. I arbetsdomstolen har man ledamöter som inte är juristdomare men som känner till problemen inom arbetsmarknads olika sektorer. I bostadsdomstolen finns motsvarande förhållande med ledamöter som kan bostadsmarknaden men som inte är jurister. De erfarenheter som samlats i dessa domstolar kanske kan användas även i mindre domstolar. Visst är det möjligt att med lite mer fantasi få en sammansättning av rätten som förenar juridisk kunskap och sådan kunskap som är av direkt betydelse för respektive mål.

Ett problem är naturligtvis att urvalet av lekmanndomare är begränsat och att betalningen är låg. Ett mer aktivt och fantasifullt arbete från juristdomarnas sida när de skall sätta ihop sina nämnder höjer kanske intresset hos lekmännen. Betalningen för arbetet borde motsvara förlorad inkomst, eventuellt är en maximigräns nödvändig. Likaså bör ett högre minimibelopp än idag betalas ut till dem som annars saknar inkomst eller endast har pension.

Nämndemännen som enskilda domare

Elsa Sjöholms kritik mot enskilda lekmanndomare, såsom i Malmö-målet om våldtäkt, är helt poänglös som kritik mot systemet. Det finns dåliga juristdomare. Det finns dåliga lekmanndomare. Om domstolarna kunde uppvisa lite

mer fantasi när en juristdomare sätts på ett mål, respektive när han/hon utser sina lekmän skulle sådana händelser som Elsa Sjöholm berättar om kunna undvikas. Lomhörda nämndemän och okunniga pensionerade lagmän kommer då aldrig in i rättsalen.

Bevisvärderingen

Visst är det viktigt med en konsekvent bevisvärdering, men detta krav skall ställas på juristdomarna. De skall upplysa lekmännen om vad som gäller. Om en lekman struntar i dessa råd/regler skall han *dels* formulera sina domskäl själv, *dels* avkrävas ett ämbetsansvar. Att kunna säga att någon »värderat fel« är svårt, att sedan döma någon för det är ännu svårare.

Vad menar Elsa Sjöholm när hon säger att det är kusligt om en del domstolar skulle anse det legitimt att ändra på reglerna av hänsyn till brottsoffret? Ett misshandelsfall med klart rasistiska motiv är för mig mycket allvarigare än en misshandel där två personer bråkar om en taxi. När en vuxen slår ett barn är detta självklart också mer allvarligt, likaså om någon slår ner en värnlös åldring. Elsa Sjöholm, visst skall man väl ta hänsyn till vem brottsoffret är?

Ändra på domstolsorganisationen?

Hur realistisk är idén med en överinstans i stället för två? Detta system finns redan på sina ställen i Sverige, tex hyresnämnd-bostadsdomstol i fråga om hyrestvister och tingsrätt-arbetsdomstol i tvister om oorganiserade arbetstagarer. Erfarenheterna av detta förhållande bör undersökas först. Jag tror dock inte att kvaliteten på besluten blir bättre genom Elsa Sjöholms förslag.

Avslutningsvis instämmer jag hjärtligt i P O Boldings åsikt i repliken, att lekmännen ger en bred insyn i arbetet i domstolarna.

FORFATTEROPLYSNINGER

Hans Hjalmer, advokat, Allmänna advokatbyrån i Göteborg, Box 1539, S-401 50 Göteborg.